

УДК 793.35 "195/199"

*Макарова Зоя Михайлівна,
заслужена артистка України,
старший викладач кафедри сучасної хореографії
Київського національного університету культури і мистецтв
zoya.m.makarova@gmail.com*

ДИСКО ЯК ПОПУЛЯРНИЙ ТАНЦЮВАЛЬНИЙ СТИЛЬ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ: ОСОБЛИВОСТІ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ СТИЛІСТИКИ

*Метою публікації став всебічний аналіз особливостей стилістики танцювального напрямку «диско», визначення його естетичних та хореографічних ознак. **Методологія** роботи включає використання таких культурологічних методів: спостереження, формалізації, порівняння. **Наукова новизна** публікації полягає у доповненні до вже існуючого академічного базису нових теоретичних висновків щодо композиційних та лексичних особливостей диско-танців, манери їх виконання. **Висновки.** Танцювальний стиль «диско» виник у середині 1970-х років, коли було започатковано моду на «танці під платівку». Музика «диско» мала швидку ритмічну основу, яка підкреслювалася синтезаторною музикою і фальцетами вокалу. Для танцювальної стилістики «диско» було притаманним використання довільних, одноманітних рухів, які наслідували характер музичного супроводу. Диско-танці переважно виконували на місці або з незначним просуванням в характері переступання (із напівзігнутими колінами). Окрім переступань використовували різноманітні стрибки, акцентовані й енергійні рухи руками, плескання у долоні.*

Ключові слова: диско, масова культура, побутовий танець, хореографічна естетика.

Макарова Зоя Михайлівна, заслуженная артистка Украины, старший преподаватель кафедры современной хореографии Киевского национального университета культуры и искусств

Диско как популярный танцевальный стиль второй половины XX века: особенности хореографической стилистики

*Целью публикации стал всесторонний анализ особенностей стилистики танцевального направления «диско», определение его эстетических и хореографических признаков. **Методология** работы включает использование следующих культурологических методов: наблюдения, формализации, сравнения. **Научная новизна** публикации заключается в дополнении к уже существующему академическому базису новых теоретических выводов о композиционных и лексических особенностях диско-танцев, манере их исполнения. **Выводы.** Танцевальный стиль «диско» возник в середине 1970-х годов с возникновением моды на «танцы под пластинку». Музыка «диско» имела быструю ритмичную основу, которая подчеркивалась синтезаторной музыкой и фальцетом вокала. Для танцевальной стилистики «диско» было характерным использование произвольных, однообразных движений, соответствовавших характеру музыкального сопровождения. Диско-танцы преимущественно исполнялись на месте или с незначительным продвижением в характере переступания (на полусогнутых коленях). Помимо переступаний использовали разнообразные прыжки, акцентированные и энергичные движения руками, хлопки в ладоши.*

Ключевые слова: диско, массовая культура, бытовой танец, хореографическая эстетика.

Makarova Zoia, Merited Artist of Ukraine, Senior Lecturer, Department of Modern Choreography, Kyiv National University of Culture and Arts

Disco as a popular dance style of the second half of XX century: choreographic stylistic features

The purpose of the article that publication became the comprehensive analysis of “disco” dance style stylistic features, the definition its aesthetic and choreographic signs. The methodology of the research includes using such culturological methods: observation, formalization, comparison. Scientific Novelty. The novelty of that publication is in addition to already existing academical basis new theoretical conclusions about compositional and lexical disco-dance features, its performance manner. Conclusions. The “disco” dance style arose in the middle of 1970s when the “dancing to disc” trend was started. “Disco” music had the quick rhythmic base which emphasized synthesizer music and vocal falsetto. For “disco” dance stylistic was inherent using arbitrary monotonous moves, which imitated musical accompaniment nature. Disco-dance mostly performed in place or with minor advancement in stepping-up nature (with half-angled knees). Besides, stepping-ups used various jumps, accentuated and energetic hand moves and clapping.

Key words: *disco, mass culture, household dance, choreographic aesthetics.*

Актуальність теми дослідження. Побутовий танець посідає виняткове місце у просторі художньої культури будь-якого історичного періоду. Він не лише пов'язаний із повсякденним життям, а й сприяє емоційному комфорту спілкування, допомагає відпочити. Жанрове різноманіття побутових танців неосяжне. Їхнє існування пов'язане із значною долею імпровізаційності, вони не піддаються жорсткій регламентації та легко змінюють власні пластичні форми відповідно до смаків та естетичних потреб часу. Одним з таких напрямків побутової хореографії у другій половині ХХ століття стало «диско», що евалюювало з музичних стилів «соул» і «фанк». Зацікавлення процесом новотворень у масовій хореографічній культурі другої половини ХХ століття зумовлює актуальність даної наукової розвідки.

Аналіз досліджень і публікацій доводить, що заявлена тема неодноразово обговорювалася серед зарубіжних (П. Боттомер [2], О. Телегін [8] тощо) та вітчизняних (Д. Бернадська [1, 95-101], Л. Васильєва [3, 34-47], В. Демещенко [5], Н. Ковальова [6, 77], С. Коротков [7], І. Хижняк [9], В. Штокало [10, 8-9] тощо) науковців. Авторами було розглянуто генезис стилю «диско», визначено роль рок-революції 1970-х років у процесі формування європейської та американської музики «диско», підкреслено значення ритму та імпровізації у парних та лінійних диско-танцях. Водночас композиційні та лексичні особливості «диско» було проаналізовано науковцями досить побіжно, що й викликало зацікавлення даною темою.

Мета публікації – всебічно проаналізувати особливості стилістики танцювального стилю «диско», визначити його естетичні та хореографічні ознаки. Досягнення мети передбачає вирішення наступних *актуальних завдань*: проаналізувати історіографію наукової проблеми; розглянути історію виникнення та формування танцювального стилю «диско»; дослідити композиційні та лексичні особливості диско-танців, визначити їхню манеру виконання.

Виклад основного матеріалу. Отже, назва «диско» (disco) походить від французького «disque» та англійського «disk» («платівка»).

Виникло «диско» одночасно з модою на «танці під платівку», адже не кожен розважальний заклад (нічний клуб, танцювальний зал) мав можливість запросити до себе популярних виконавців. Платівки були не лише доступнішими для використання, а й створювали необхідну конкуренцію між осередками культурного дозвілля. Фінансові витрати на утримання дискотек були також значно меншими, порівняно з коштами, що витрачалися на музикантів, а репертуар танцювальних вечорів ставав різноманітнішим. Музичний матеріал для таких вечорів добирали диск-жокеї.

Підкреслимо, що порівняно з країнами Заходу у республіках колишнього СРСР, зокрема в Україні, стиль «диско» розвивався значно повільніше. Перед початком дійства (дискотеки зазвичай проводилися у Будинках культури, в так званих «клітках») було потрібно прослухати лекцію, і лише потім вмикалася музика. Наслідувати західний стиль було неприпустимим. За молоддю завжди пильно спостерігали представники комсомольських та студентських організацій, а отже існували певні правила поведінки під час танців, яких мусили дотримуватись. З позиції сьогодення деякі з таких правил викликають посмішку. Так, зокрема, заборонялося «танцювати у спотвореному вигляді. Танцюючий повинен виконувати танець правильно, чітко і однаково добре як правою, так і лівою ногою. Жінка має право чемно висловити партнеру власне невдоволення з приводу порушення відстані у три сантиметри і вимагати пояснення у ввічливій формі» [4].

На Заході популярності «диско» активно сприяв вихід фільму «Лихоманка суботньої ночі» («Saturday Night Fever», 1977) з актором Джоном Траволтою у головній ролі. Створений ним герой повністю відповідав вимогам диско-іміджу: гарно співав і танцював, мав яскраву зовнішність (тонка талія, високий зріст, вихляюча хода – типовий образ постійного відвідувача дискотек). Музику до кінофільму записав популярний гурт «Бі Джіз». Кінострічка мала шалений успіх не лише в Америці. Вона відкрила інший погляд на побутову хореографію, через те, що принесла популярність лінійним танцям, а також пропагувала вільний стиль виконання, інший стиль музики, одягу та поведінки.

Найбільш відомими виконавцями «диско» в 1970-х роках стали американські співачки Донна Саммер та Глорія Гейнор, а також гурти «Village People», «Chic», «The Jackson 5». Серед європейських виконавців у форматі «диско» працювали такі гурти як «АББА», «Боні Ем», «Баккара» тощо. В Індії шалено популярним став образ актора Мітхуна Чакроборті з музичної стрічки «Танцівник диско». Наголосимо, що музичне «диско» було нерозривно пов'язане з танцювальним. Тому співаки або самі танцювали або користувалися підтримкою професійних танцювальних груп, які мали рухатися у відповідній стилістиці. Таким чином, побутова форма танцювального «диско» проторювала шлях до професійної сцени.

У СРСР всі музичні композиції узгоджувалися з міським або районним керівництвом ЦК КП(б), використання зарубіжних хітів не схвалювалося. Створювалися навіть спеціальні «чорні списки» із забороненими виконавцями. Вважалося, що такі речі як зарубіжна музика і західний стиль життя негативно

впливають на радянську молодь і спотворюють її ідеологічні орієнтири. Поряд з тим, у СРСР стиль «диско» започаткували «Оркестр і вокальна група “Диско”», невмирущі дискові хіти створили ВІА «Синій птах», «Самоцвіти», зокрема й українські колективи – «Водограй» та «Світязь», згодом їхню творчість продовжили «Міраж», «Комбінація», «На-на», а також виконавці А. Пугачьова, В. Леонтьєв, С. Ротару та М. Гнатюк (останні – народні артисти УРСР), пізніше Є. Білоусов, Р. Жуков, І. Білик тощо [4].

Наголосимо, що на Заході «дискотечні» або «індивідуальні» танці виникли внаслідок консервативного впливу дорослої аудиторії, яка засуджувала досить відверту стилістику рок-н-роллової групи танців. Першим індивідуальним танцем був твіст. Цікаво, що саме він породив моду на велику кількість танцювальних композицій, в яких виконавці копіювали рухи тварин: «Duck» («Качка»), «Dog» («Собака»), «Monkey» («Мавпа»), «Frog» («Жаба») та багато інших. Також елементи твістової хореографії поєднували з елементами різноманітних танців африканських племен, як, наприклад, «Watusi» («Ватусі») або «Mashed Potatoes» («Картопляне пюре»). Такі танці колосальним потоком ринули на дискотеки та спричинили появу нової музично-танцювальної культури: індивідуальних танців, танців-імпровізацій, хореографічних імпровізацій, які кординально відрізнялись від попередніх парних або групових танців на зразок фокстроту, вальсу і танго [6, 77].

Оскільки танці були індивідуальними, великого значення набувала виразність ритміки. Танці почали виконувати виключно у супроводі рок-музики, яка мала чітку ритміку. Саме тому, рок-н-ролл і всі споріднені з ним жанри стали основною продукцією для дискотек. Крім того, за механізмом зворотного зв'язку, танці почали взаємодіяти з музикою. Так, наприклад, на ранніх платівках «Бітлз» під кожною піснею у дужках була зазначена назва танцю.

Окрім рок-н-роллу одним із важливих стилів, на основі яких утворилися диско-танці, стала «сальса» – ритмічна латино-американська музика, яка у сполученні з рок-музикою призвела до появи латин-року. Цей напрям взаємодіяв, головним чином, з різними варіантами музики «соул» (soul), саме тому первісна назва музики «диско» звучала англійською як «сальсоул» (salsoul). З музики соул, зі свого боку, вийшло два напрями. Це вокально-інструментальний напрям «фанкі» (funky), з якого музика «диско» запозичила характерну ритмічну (басову) структуру та загальну експресію виконання. Та «феладельфійський соул» – розважальна гілка напрямку «соул», з якого було перейнято мелодійну лінію.

Для музики «диско» характерним став швидкий та чіткий ритм електричних ударних, який нагадував удари метронома. Одноманітність ритмічної основи (125 ударів на хвилину) підкреслено контрастувала із синтезаторами та фальцетами вокалу. Практично позбавлений різноманітності, цей стиль поп-музики, розрахований головним чином на танець, володів сильною гіпнотичною дією, особливою естетикою рухів та специфічним уніфікованим іміджем. Тому, незважаючи на те, що у 1970 – 1980 рр. стиль «диско» постійно змінювався залежно від вимог моди, він продовжував залишатися незмінно популярним [3, 34-47].

Для танцювальної стилістики «диско» було притаманним використання досить одноманітних рухів, які постійно повторювалися. Спілкування між танцюючими включало виявлення почуттів, бажання сподобатися один одному, прагнення продемонструвати свою віртуозність або перетанцювати свого партнера. Іноді мета танцю полягала у наслідуванні манери і рухів партнера, і танець ставав своєрідним уроком.

Основною розрізнявальною рисою танців «диско» була також імпровізація (довільне виконання рухів), яка відображала характер музичного супроводу. Об'єднував імпровізації музичний ритм і певний набір характерних для даного танцю рухів. В диско-танцях не існувало суворих правил, і виконавець мав всі підстави зробити його або зовсім спрощеним, або віртуозним.

Диско-танці частіше за все виконувалися на місці або з незначним просуванням. Ця особливість зумовлювалася тим, що на дискотеках збиралася велика кількість відвідувачів, і зали часто були переповненими. Все це вимагало від танцюристів ретельно добирати рухи, значно змінюючи їхній характер. Кроки, найчастіше виконувалися в характері переступання, з амортизуючим згинанням колін. Ця особливість корегувала зміни напряму кроків: праворуч-ліворуч, вперед-назад тощо. Характер музики передавався ритмічними рухами, сполученими із чітко прорахованими кроками. Окрім переступань використовувались різноманітні стрибки, які підкреслювали найдинамічніші частини музичного супроводу.

У композиціях диско-танців важливого значення набули рухи руками. У гостроритмічних танцях виконували акцентовані та енергійні відведення рук, оплески. Для танців помірному ритму з розгорнутим мелодійним малюнком обирали колові та хвилеподібні амплітудні рухи. Але у будь-якому випадку рухи руками виконувались синхронно по відношенню до рухів ніг та корпусу. Основною вимогою до всіх рухів було дотримання відповідного стилю, бо саме цей критерій визначав стиль танцю «диско». А це, зокрема, елегантна та вишукана манера виконання з часткою зарозумілості та самовпевненості. Такому егоцентричному характеру «диско» багато в чому сприяла поява досить специфічного різновиду молодіжних груп – «золотої молоді», яка за своїм соціальним походженням належала до забезпечених родин, і завдячуючи піклуванню, батьків мала цілком безтурботне життя. Саме ця категорія молодих людей належала до постійних відвідувачів диско-клубів та інших розважальних закладів. Вони підтримували культ шикарного одягу, вишуканих парфумів, дорогих автомобілів – всього, що відповідало їхньому уявленню про престиж та благополуччя.

У другій половині 1970-х років особливої популярності серед диско-танців набув «бамп» («bump») – парний (або втрійох) дискотечний танець, який складався з підскоків та торкань окремими частинами тіла одне одного. Лінійну композиційну побудову мали такі відомі танці, як «Рубі ред дресс» («Ruby red dress»), «Містер Пібб» («Mr. Pibb»), «Медісон» («Madison») – виконавці ставали в ряди, кожен ряд мав свого ведучого, який показував різні рухи та пози.

У 1980-х роках стиль «диско» увібрав в себе нові музичні віяння і технології та трансформувався у стиль «євро диско» («eurodisco»). Друга хвиля популярності напрямку була тісно пов'язана з творчістю німецького дуету «Modern Talking», а також з іменами таких співачок, як Кайлі Міноуг, Сабріна та Донна Саммер. Однак і «євро диско» невдовзі залишило музичний Олімп під натиском нових популярних течій.

Наукова новизна публікації полягає у доповненні до вже існуючого академічного базису нових теоретичних висновків щодо композиційних та лексичних особливостей диско-танців, манери їх виконання.

Висновки. Підсумовуючи викладене в основному розділі публікації, наголосимо на наступних висновках:

1. Аналіз джерельної бази досліджуваної теми довів, що окремі її аспекти неодноразово обговорювалися у монографіях та наукових публікаціях вітчизняних та зарубіжних дослідників (Д. Бернадська, П. Боттомер, Л. Васильєва, В. Демещенко, Н. Ковальова, С. Коротков, О. Телегін тощо). Водночас певні структурні, стилістичні й лексичні особливості «диско» було проаналізовано науковцями досить побіжно, що у свою чергу вимагало їх детальнішого вивчення.

2. Танцювальний стиль «диско» виник у середині 1970-х років, коли було започатковано моду на «танці під платівку». Музика «диско» мала швидку ритмічну основу, яка підкреслювалася синтезаторною музикою і фальцетами вокалу. Світову популярність «диско» здобуло завдяки художнім кінострічкам та музичній творчості вокально-інструментальних груп й окремих виконавців. Через те, що в СРСР не схвалювалося використання зарубіжних музичних хітів, у стилі «диско» протягом 1980-х років успішно працювали радянські (зокрема й українські) виконавці, такі як С. Ротару, М. Гнатюк, ВІА «Водограй», «Світязь».

3. Для танцювальної стилістики «диско» було притаманним використання довільних, одноманітних рухів, які наслідували характер музичного супроводу. Диско-танці переважно виконували на місці або з незначним просуванням в характері переступання. Окрім переступань використовували різноманітні стрибки, акцентовані й енергійні рухи руками, позування та оплески.

Певна річ, вивчення танцювального стилю «диско» не може обмежуватися виключно даною публікацією і вимагає ретельнішої дослідницької уваги до поданої проблеми з подальшим викладенням здобутих результатів у фахових виданнях з історії вітчизняної та світової хореографії.

Література

1. Бернадська Д. Деякі тенденції розвитку сучасної хореографії. Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Київ: ДАКККіМ, 2001. №1. С. 95-101.
2. Боттомер П. Уроки танца / пер. с англ. К. Малькова. Москва: Эксмо, 2004. 256 с.
3. Васильєва Л. Про місце масової музики в культурі другої половини ХХ ст. Вісник КНУКіМ: Зб. наук. праць. Вип. 4. Київ, 2000. Серія: Мистецтвознавство. С. 34-47.
4. Григораш О. Покоління диско. Studway. 2015. 26 лютого. URL: <http://studway.com.ua/rokolinnya-disko>

5. Демещенко В. Взаємодія культур «Сходу» і Заходу» як фактор становлення світової культури: автореф. дис. ... канд. іст. Наук: 17.00.01; Київський національний університет культури і мистецтв. Київ, 2005. 20 с.

6. Ковалева Н. Музыка в массовой молодежной культуре. Музычне мистецтво і культура: Науковий вісник. Одеса, 2000. Вип. 1. С. 77

7. Коротков С. История современной музыки: Курс лекций. Киев: ИПЦ «LAV – studio», ТОО ЦУИ «КИЙ», 1996. 291 с.

8. Телегин А.А. Танцем джайв, рок-н-ролл, чечетку. Самоучитель модных танцев. Ростов на Дону: «Феникс», 2004. 320 с.

9. Хижняк И.А. Парадоксы рок-музыки: мифы и реальность. Киев: Молодь, 1989. 296 с.

10. Штокало В. Дискотека на перехресті. Українська культура. 2004. № 4. С. 8-9.

References

1. Bernadska, D. (2001). Some trends in development of modern choreography. *Visnuk Derzhavnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 1, pp. 95-101. Kyiv: DAKKKiM [in Ukrainian].

2. Bottomer, P. (2004). *Dance lessons*. (K. Malkov, Trans.). Moscow: Ekcmo [in Russian].

3. Vasylieva, L. (2000). About mass music place in 2nd part of XX century culture. *Visnyk KNUKiM*, issue 4, pp. 34-47 [in Ukrainian].

4. Hryhorash, O. (February 26th, 2015). *Disco generation*. Studway. Retrieved from: <http://studway.com.ua/pokolinnya-disko> [in Ukrainian].

5. Demeshchenko, V. (2005). «West» and «East» interaction cultures as factor of world culture incipience. Extended abstract of candidate`s thesis. *Kyivskiyi natsionalnyi universytet kultury i mystetstv* [in Ukrainian].

6. Kovaleva, N. (2000). Music in mass youth culture. *Muzychne mystetstvo i kultura: Naukovyi visnyk*, issue 1, pp. 77 [in Russian].

7. Korotkov, S. (1996). *History of modern music: lecture curse*. Kiev: IPTS «LAV – studio», ТОО TSUI «KUY» [in Russian].

8. Telegin, A. A. (2004). *Dancing jive, rock and roll, tap dance. Self-tutorial of trendy dances*. Rostov na Donu: «Feniks» [in Russian].

9. Khizhnyak, I.A. (1989). *Rock music paradox: myth and reality*. Kiev: Molod [in Russian].

10. Shtokalo, V. (2004). *Disco at the crossroads*. *Ukrainska kultura*, 4, pp.8-9 [in Ukrainian].